

Organizácia a riadenie informačných inštitúcií

Prednášky: prof. PhDr. Dušan Katuščák, PhD.

Inštitúcia

- **Inštitúcia** alebo **ustanovizeň** je [spoločenská inštitúcia](#) resp. jej budova.
- **Inštitúcia** alebo **ustanovizeň** alebo **inštitút** môže byť:
- v práve: [právna inštitúcia](#) (súhrn právnych predpisov a nimi upravených právnych pomerov, ktoré tvoria účelový celok)
- v sociológii, antropológii a podobne: forma ľudského spolužitia zachovávajúca isté stabilné vzory, napr. [inštitúcia manželstva](#)
- **Inštitút** alebo **ústav** je [spoločenská inštitúcia](#) s výskumným alebo praktickým verejným zameraním resp. jej budova.
- **Inštitút** bol v minulosti typ vysokej školy, napr. [pedagogický inštitút](#)

Spoločenská inštitúcia

Spoločenská inštitúcia je súbor zariadení, v ktorých určití ľudia, vybraní členovia skupín, dostávajú poverenie k výkonu verejných a neosobných činností, ktoré sú potrebné na uspokojovanie existujúcich potrieb jednotlivca alebo pospolitosti alebo pre reguláciu správania sa ostatných členov skupiny.

Príklady spoločenských inštitúcií:

ekonomická inštitúcia (zaoberá sa výrobou a výrobnými vyťahmi)

informačná inštitúcia (predmet záujmu: informačné systémy a služby)

finančná inštitúcia (finančné vzťahy a transakcie medzi dlžníkmi a veriteľmi)

kultúrna inštitúcia (inštitúcie živej kultúry, pamäťové a fondové inštitúcie...)

náboženská inštitúcia (duchovná kultúra, náboženstvo, šírenie kresťanstva...)

politická inštitúcia (získanie a výkon moci)

sociálna inštitúcia (sociálne systémy a služby, znevýhodnení a iné skupiny)

vedecká inštitúcia (tvorí a rozvíja vedu, výskum, vývoj, transfer poznatkov pre prax)

výchovná inštitúcia (rozvoj kultúry a kultúrnosti človeka cez výchovu a vzdelávanie)

Inštitúcia a organizácia

Rozlišujeme teda:

1. mocenské (politické),
2. náboženské,
3. ekonomické,
4. vzdelávacie a pod. **inštitúcie, resp. inštitucionálne systémy.**

Inštitúcie v krajine tvoria **inštitucionalizovaný systém**

Prvkami systému sú jednotlivé inštitúcie a zložkami systému sú vzťahy medzi nimi navzájom a spoločnosťou

Inštitúcie – inštitucionálny systém zabezpečujú fungovanie spoločnosti a chránia spoločnosť:

- pred fyzickým zánikom,
- pred nedostatkom,
- pred vonkajšou alebo vnútornou agresiou,

Inštitúcie a organizácie

Pri vymedzovaní povahy inštitúcie je potrebné ju odlišiť od organizácie.

Pojmy inštitúcia a organizácia s v praxi často zamieňajú ako synonymá.

Inštitúcia totiž znamená spôsob, akým ľudia vykonávajú určitú činnosť,

Organizácie vytvárajú **ľudia**, ktorý určitú činnosť inštitucionalizovaným spôsobom uskutočňujú.

Vytvárajú ich pre organizačné zabezpečenie, uľahčenie, kontrolu tejto činnosti.

Napr. **vzdelávanie je inštitúcia, škola je organizácia.**

Napr. kultúra je inštitúcia, divadlo je organizácia

Inštitúcie sa formujú v spoločnosti postupne, vyznačujú sa vysokou stabilitou, ale dochádza aj k ich zmenám, prekonaniu a pod.

Napr. zmeny, ktoré zaznamenala **inštitúcia rodiny** vo vývoji modernej spoločnosti.

Štát ako inštitúcia

ŠTÁT je verejnoprávna korporácia, ktorej inštitúcie (štát.orgány, štátne organizácie), ich usporiadanie, funkcie, práva a povinnosti ustanovuje vnútroštátne a medzinárodné právo.

-vzniká na základe spoločenskej zmluvy, ktorá je právnym dokumentom (hlavne **ústava a zákony**). Táto spoločenská zmluva sa obnovuje pravidelne uskutočňovaním **demokratických volieb**

-štát ako verejnoprávna korporácia je **forma organizácie spoločnosti**, ktorá vznikla a existuje na základe spoločenskej zmluvy, vyznačuje sa najväčšou a najvyššou suverénnou mocou nad štátnym teritóriom a obyvateľstvom, ako aj personálnym (obyvateľstvo), vecným (teritórium) a organizačno-normatívnym substrátom (právnny systém)

Znaky štátu

ZNAKY ŠTÁTU: prostredníctvom štát. znakov môžeme definovať štát ako právnu inštitúciu, ktorá je verejnoprávnou korporáciou

-primárne znaky štátu: suverenita, obyvateľstvo, územie, moc

-sekundárne: právny systém, úradný jazyk, dane, clá, poplatky, štátne symboly

Územie štátu

ÚZEMIE ŠTÁTU: v minulosti-domínium, v súčasnosti republika, impérium, (panstvo)

-základom každého štátu sú štátne hranice, ktorých charakter či dĺžku určujú medzinárodné zmluvy štátu.

-územie štátu je trojrozmerné: vytvára ho suchozemský povrch, vodná hladina, priestor pod aj nad povrchom, rieky, jazerá a teritoriálne vody

-územie **nemusí vytvárať kompaktný geografický celok**, najvýznamnejšia časť územia, kde sú najvyššie štát. orgány vrátane hlavného mesta sa volá materské územie

-územie štátu je teritoriálne vymedzené **hranicami štátu**, ktoré sú zabezpečené zmluvným systémom

-**delimitácia**: zmluvné určenie smeru a charakteru hraníc, jej výsledkom je hraničná čiara

-**demarkácia**: detailné vymedzenie hranice na základe delimitácie priamo na mieste pomocou hraničných znakov

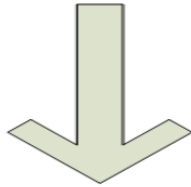
Základné procesy informačných inštitúcií

- tvorba
- získavanie
- spracovanie
- ochrana
- sprístupňovanie

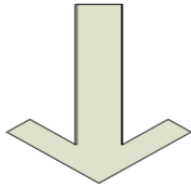
Prvky informačnej inštitúcie

- tvorca (autor, editor, korporácia, vysielateľ, expedient)
- informačný špecialista (knihovník, bibliograf, katalogizátor, klasifikátor, indexátor, dokumentarista, konzervátor, archivár, muzejník, informátor, rešeršér a pod. Pozri katalóg pracovných činností, katalóg zamestnaní)
- používateľ (čitateľ, príjemca, percipient)
- infraštruktúra (budovy, zariadenia, digitálne technológie)

**AKVIZÍCIA
(ZÍSKAVANIE)**

**SPRACOVANIE
(KATALOGIZÁCIA)**

**UCHOVÁVANIE
(OCHRANA
a
KONZERVOVANIE)**

**SPRÍSTUPŇOVANIE
(Informačné služby)**

kúpa

výmena

dar

Katalogizačný záznam

Holdingový záznam

Záznam o exemplári

Klasifikácia a indexovanie

Záznam autority

Správa bázy dát (systémový knihovník)

Stavanie a správa depozitu

Fyzická ochrana

Čistenie

Reštaurovanie

Sterilizácia

Deacidifikácia

Výpožičky

OPAC

Nadštandardné služby

Právne predpisy upravujúce riadenie a pôsobnosť informačných inštitúcií (výber)

- **Médiá. Ochrana pamiatkového fondu, kultúrne dedičstvo a knihovníctvo**
- „Mediálny zákon“. <http://www.vyvlastnenie.sk/predpisy/tlacovy-zakon/>
- Mediálne zákony: je ich viac – prehľad pozri: <http://www.infovolby.sk/index.php?base=data/legislativa/medialne>
-
- [Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov](#)
- [Zákon č. 183/2000 Z. z. o knižniciach, o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti a o zmene a doplnení zákona č. 68/1997 Z. z. o Matici Slovenskej v znení neskorších predpisov](#)
- [Zákon č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov](#)
- **Umenie**
- [Zákon č. 385/1997 Z. z. o Slovenskom národnom divadle](#)
- [Zákon č. 114/2000 Z. z. o Slovenskej filharmónii](#)
- **Autorské právo a práva súvisiace s autorským právom**
- [Zákon č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom \(autorský zákon\) v znení neskorších predpisov](#)

Povinný výtlačok

- http://www.snk.sk/swift_data/source/ODSD/pdf/zak_o_PV.pdf

Vymedzenie predmetu

- Pojem „informačná inštitúcia“

Akákoľvek právnická alebo fyzická osoba, ktorá získava ([AKV link](#)) spracúva ([KAT link](#)), uchováva, ochraňuje a sprístupňuje informácie v oblasti hospodárstva, vedy, výskumu, podnikania, vzdelávania, služieb, zábavy a pod.

Procesy Procesy v informačnej inštitúcii.vsd

Informačné inštitúcie (strediská, kancelárie...) v

- a) štátnom a verejnom sektore
- b) privátnom a podnikateľskom sektore

Legislatíva inštitúcií a organizácií

A) Vonkajšie pravidlá

- Ústava
- Zákony
- Smernice, vyhlášky, nariadenia
- Štandardy

B) Vnútorne pravidlá

- Zriaďovacia alebo ustanovujúca listina
- Organizačný poriadok
- Pracovný poriadok

Zákony

Napr. o informačných systémoch verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov- <http://www.vyvlastnenie.sk/predpisy/zakon-o-informacnych-systemoch-verejnej-spravy/>

Zákon o verejnej službe : <http://www.ozjvsr.sk/wp-content/uploads/2012/04/Z%C3%A1kon-o-verejnej-slu%C5%BEbe.pdf>

(najmä pracovná zmluva, plat zamestnanca)

Katalóg pracovných činností, tarifné triedy a platové stupne, zaradovanie zamestnancov do platových tried a stupňov, katalóg pracovných činností, čo je, to, čo obsahuje)

o štátnej službe – poslanie, koho sa týka

o rozpočtových pravidlách – poslanie, všeobecná charakteristika

o štatistickom vykazovaní – poslanie, všeobecná charakteristika

Príklad, hlavné zdroje

Legislatíva v rezorte kultúry:

<http://www.culture.gov.sk/ministerstvo/legislativa/pravne-predpisy-v-oblasti-kultury-19b.html>

Zákonník práce (hlavne – pracovný pomer, pracovná zmluva, skončenie pracovného pomeru, pracovná disciplína): http://www.szk.sk/files/legislativa/2001-311_znenie_20130101.pdf

Požiadavky profesora

- Vedomosti budú overené skúšobným testom v rámci skúšobného obdobia semestra
- Študenti musia mať vedomosti o základných právnych predpisoch, ktoré sa vzťahujú na PFI v kultúre a médiách
- Jednotlivo alebo v dvojiciach pripraví a budú na seminároch prezentovať seminárnu prácu:
- „Komplexný opis informačnej inštitúcie ...“

Zadanie

- Akákoľvek informačná inštitúcia (štátna, verejná, privátna, domáca, zahraničná)

Štruktúra seminárnej práce (štandardná dĺžka 3-6 strán 5400-10800 znakov)

1. Vznik (ako vznikla – história vzniku, spôsob založenia - zákon, rozhodnutie, uznesenie..., právna subjektivita?)
2. Vecné zameranie alebo pôsobnosť (hlavná činnosť, výsledky, produkty alebo služby)
3. Veľkosť inštitúcie (do 5 zamestnancov, malá, stredná veľká inštitúcie?)
4. Organizačná štruktúra a spôsob riadenia – (špecifiká a zaujímavosti, hlavné právne predpisy, ktorými sa inštitúcia riadi, spolupráca s inými doma a v zahraničí, úspešné projekty, odhad finančných zdrojov, ktoré inštitúcia získala mimo rozpočtu) na projekty, od sponzorov a pod.
5. Pracovný poriadok, (platové podmienky, odmeňovanie, výhody, nevýhody, stabilita odmeňovania, spôsoby prijímania/prepúšťania zamestnancov...)
6. Vedúci zamestnanci a ich kompetencie – napr. právo rozhodovať o financiách a zamestnancoch???
7. Finančná a právna zodpovednosť zamestnancov (finančná a právna kontrola, kto zodpovedá)
8. Strategický plán (strednodobý a dlhodobý)
9. Rozpočet inštitúcie – tvorba, finančné zdroje
10. Názory zamestnancov na inštitúciu (3-5 - anonymné)